

ARTICULUS XX.

De Negligentia Filiorum in Parentes.

DAntur plures casus, in quibus filius negligens sibi præjudicat, aut Jura immutat, aut adversos patitur effectus.

Primus est, si Pater, aut Mater instituat filium, vel filios expresse in usufructu, & in proprietate, filius vero aquiescat, dato tempore si velit legitimam detrahere, debet ipsum usumfructum causalem, seu casualem, ut scribunt alii, in legitimam imputare, effectus autem est negligentia, nam si à principio petiisset sibi legitimam assignari, ea fuisset assignanda in corporibus hereditariis, ad tex. in l. Scimus §. Repletionem. C. de inofficio testam. §. Prohibemus autb. de triente, & semiss. Menoch. de Arbitr. Judicum casu 163. num. 8., Manica de tacitis, & ambigu. convent. lib. 11. tit. 13. num. 6., & firmavit Rota coram Verro in Romana legitima 12. Martii 1616, quæ est impressa post Merlin. de legitima decif. 55. num. 1., & quod debeat in singulis hereditariis corporibus, ne tamen universi Patrimonii substantia dilacerari contingat in uno, vel pluribus corporibus hereditariis venit assignanda arbitrio Judicis; Verum dum filius à principio non petit legitimam, sed aquiescit iudicio Patris testantis, post tempus volens sibi legitimam detrahere, debet usumfructum, quem ex iudicio testatoris habuit, imputare, ut respondit Rota impressa post Merlinum de legitima decif. 31. num. 14. 15. ad tradita etiam per Merlinum eodem tract. lib. 5. tit. 3. q. 8. n. 4., ubi, quod si filius aquiescat iudicio Testatoris instituentis expresse, & specificè ipsū in usufructum, hunc postmodum imputat in legitimam, imputat enim quidquid ex iudicio recipit Testatoris, Mangil. de imput. & detract. q. 12. num. 1., & num. 11., præjudicat ergo sibi filius negligens in petenda legitima à principio, quia tunc haberet corpora libera pro sua legitima ultra usumfructum, quæ non consequitur dum negligens, cogitur usumfructum sibi in legiti-

mam imputare, non sic imputabit fructus, quos post mortem Patris collegit, quia isti nunquam fuerunt in bonis testatoris, ut latius explicat, Rota coram Seraphin. decif. 1365. num. 2. 3., Barbosa in l. Scimus n. 10. 11. C. de inoff. testam., legitima enim debetur ex bonis hereditariis, quæ fuerunt in dominio testatoriis, Mangil. de imputat, & detract. q. xi. num. 4.

2 A ter casus est, si Pater leget Uxori annua sumam solvendam à filio herede, donec dotem restituat, si filius negligat hanc dotis restitutionem, cogitur annum legatum solvere, Coccin. decif. 381., & Burat. decif. 291., quod intelligas attento Jure communī, secus attenta statutaria dispositione, ad quam Pigant. in 2. Tomo rubr. 144. sub num. 3., quod tamen non militat in casu, quo Maritus utrumque legavit, scilicet, & annuam præstationē, & dotem.

3 Contra quam positionem videntur facere duo. Primum, quod cum dotis restitutio sit debitum necessarium, legatum Mariti videtur factum animo compensandi ad tex. in l. Si cum date, & Si Pater ff. solut. matrimonio, ubi Petrus Barbosa num. 7., ubi num. 6. explicat qualiter restitutio dotis dicatur debitū necessarium, & Bartol. num. 3. Autb. preterea C. unde Vir, & Uxor, & l. bujusmodi §. cum Pater ff. de leg. 1. l. cum Pater § dotalis ff. de leg. 2., ex quo videtur sequi, quod quantumcunque filius heres differat, & negligat restituere dotem Matri, tamen sibi nullatenus præjudicat, cum annum legatum, quod soluit compensetur in dotem, Solvit tamen hoc objectum, quod tunc non sit compensatio, quando de mente testatoris colligitur, quod utrumque dari volverit, per Barbosam in dicta, l. Si cum dotem §. Si Pater sub num. 8. post medium, & dixit quoque Statutum Ferrariae in lib. 2. rub. 144. in casu ergo nostro eum Testator leget annuam summam Uxori donec ei solvatur dos, aperte constat, quod utrumque volunt legare.

4 Se.

Pars Secunda. Artic. XX.

259

4 Secundum, quod videtur facere contra dictam positionem est, quod illud legatum censetur nullum tamquam usurarium, vel suspectum de usura factum, scilicet ad impetrandam dilationem solutionis dotis, quo casu Bartol. in l. Qui sue ff. de negotiis ges. in l. cum stipulatus sim ff. de Verbo oblig. dixit esse usuram, quia legatum solveretur ob retardatam solutionem Jo. Baptista Costa de ratione ratæ q. 91. num. 3., Surd. de alim. tit. 9. 9. 16. num. 49., & 50., ubi quod usura non minus est prohibita in ultimis voluntatibus, quam in contractibus, ubi quod tunc potissimum legatum usuram saperet, quando commensuraretur doti, putà quinque pro centenario, & anno, & iterum Bartol. in l. 2. ff. de iis quæ pœnæ nomine, ubi quod legatum annum, si fuit factum Uxori donec dos illi fuerit restituta, non valet, quia continet usuram, Ancharan. consil. 93. num. 3., & consil. 150. num. 4. ad finem, ubi quod legatum annum in dicto casu censetur factum in fraudem, aliisque allegati ab eodem Surdo num. 53., eandemque usuraram suspicionem comprobant Rota coram Coccino decif. 67. nu. 19. 20., & coram Pirovano decif. 325. p. 4. recent., aliasque allegat. Pigant. ad Statutum Ferrariae p. 2. rubr. 144. num. 4., & 5.

Tum ex consideratione facta à Rota coram Pirovano in Romana obligationis 18. April. 1611 sub num. 2., ubi, quod tunc evitatur usura, quando non est in libertate creditoris petendi capitale, secus si sit in libertate, ut in nostro casu, unde si dotem non petat dū potest, hoc facit, ut consequatur legatum, tunc effet usura, quia non aliam reddet causam, ni si quia vult annuam præstationem recipere, id est dicit petere dotem.

Uerum si consideremus plures casus certa ab incertis discernemus.

5 Primus casus erit si legatum fiat propter interesse, ut si dos consistat in re fructifera in dotem consignata non estimata, vel si estimata, tali estimatione, quæ non facit venditionem, vel si facit venditionem, Maritus in testamento jubet eamdem rem fructiferam reddi in dotis restitutione, tunc legatum annum ultra dotem, etiam correspondi fructibus rerum dotalium sapit interesse, non autem usuram, quod interesse est lucri cessantis, ad tradita per Gibalinum de Usuris lib. 2. c. 7. art. 1. sub num. 3. Vers. Suppono vero, illam præstationem

non imperari, eo quod tantumdem intersit Creditoris, quia id quod interest omnino pendendum est, & licet Testator in legato hoc non expræserit, tamen interpretandum est de hoc interesse sensisse ad exclusionem usurarum, Immola in l. in Insulam §. Usuras ff. soluto matrim. legatum autem pro interesse bene apponitur ad relevandam Uxorem ab onere probandi quantitatem annuam ob difficultatem illud probandi, maximè in fœmina, ad tradita per Sperell. decif. 131. n. 17. 18. 27. 28., ubi quod non obstante pœne appositione pro interesse, si revera hoc interesse nullam sit, vel satis tenuè, & impar pœnæ, ita ut constet, tunc pœna tota non debeatur.

6 Haberet etiam rationem interesse, & lucri cessantis, si dos effet restituenda in pecunia, quam Mulier, si consequatur est, vel in societatem negotiorum implicatura, vel parata est emere rem fructiferam, de qua præsentem habet occasionem, Lessius de Just. lib. 2. c. 19. dub. 11. num. 86., & seqq., Bonac. de contract. disp. 3. q. 3. pu. 4. num. 13., Bursat. concil. 68. num. 17. lib. 1., Valerus de different. utriusque fori Vers. Uxura diff. 3., dilata ergo dotis restitutione intrat hoc interesse; & dum Mulier damnum patitur in ejus refectionem testator annum substituit legatum, & excludit usura.

7 Secundus casus, si Maritus legasset titulo alimentorum, Surd. de alim. tit. 8. privileg. 29. num. 3., ubi num. 6., quod tunc verum est, & caret omni scrupulo, quando Mulier legataria non potest ad libitum exigere fortem, sed potius tenetur expectare tempus constitutum à Testatore, vel ad libitum heredis debentis solvere, & restituere dotem, quia tunc interim alimenta sibi legata tuta conscientia recipit, verum etiam si possit ad libitum exigere, potest Maritus ex liberalitate legare alimenta, quæ nullam facient usura suspicionem, si nulla non habent proportionem cum summa dotali.

8 Tertius, si pœnæ nomine quid annum legasset, quia licet jure digestorum legatum effet nullum, quia probrosum heredi, cui pœna infligebatur, sicut quod erat honoris vim, nempe legatario, erat probrosum alteri, nempe heredi, & censébatur pœnam præponderare honori, tamen Jure novo correctum fuit, sicut in l. Unica C. de his quæ pœnæ causa, & in c. Raynaldo de Testam., dis-

Kk 2 positum

positum fuit, legatum per modum pœnæ valere, dummodo pœna non apponatur alii cui rei prohibitæ, aut probrofæ, seu præcepto turpi, aut impossibili, cum ergo in nostro casu aponatur pœna hæredi, si non restituat dotem Uxori viduatæ, quæ restitutio iure debita est, sequitur, pœnam legato adieclam tenere, ad sollicitandum filii negligentiam, & nimiam morositatem, delinquit enim filius hæres, qui moratur restituere, quod tūm de Jure, tūm de præcepto Patris Testatoris tenetur, sicque iustitiam lædit, & consequenter pœnam meretur, *Gibal' in de Usuris lib. 2. c. 7. art. 11. sub num. 4.*, ubi plures Juristas, & Theologos allegat; sublato autem delicto, ut in impotente, cessabit pœna; Indubio autem pœnæ nomine, an in fraudem Usurarum sit legatum, ad excludendum delictum potius pœnæ nomine est judicandum; si verò ex coniecturis judicandum esset, legatum factum in fraudem, ut si legatum haberet proportionem ad fructus dotaes, & aliquo modo constaret relictum fuisse ob dilatam solutionem ad *tex. in l. Sejus, & Augerius ff. ad l. falcidiam*, tunc non valeret legaru, nam omne præceptum factum in fraudem legis nullius est momenti, *l. hæres meus §. quod in fraudem ff. de condit.*, & demonfr., & alioquin hæres inobediens similis est integrato: *Bald. ad l. Unicam sub num. 18. C. de bis, quæ pœnæ nomine*, unde cavendum est ne nomine pœnæ committatur usura mutato nomine, ad allegata per *Sperellum decif. 131. num. 6.*, *Verf. idq. etiam, & vers. Probatur etiam*, ubi *nu. 11. post Sotum aliosq;* si Testator apposuit hanc pœnam, eoqua credebat, seu cognoscebat hæreditatem suam commodè non esse solvendo, & ne filius hæres cogeretur dorem statim, vel immediatè post annum restituere, tale fecit legatum per modum pœnæ, ut eo contenta Uxor protraheret dotis repetitio nem, quod tunc dicendum esset legatum factum in fraudem Usurarum, quia tunc dilatio restitutionis dotis esset sine culpa, & consequenter debet esse sine pœna ad tradita per *Lessum de justitia, & Jure lib. 2. c. 20. dub. 13. num. 128.*, & notavit *Surdus allegato privileg. 29. sub num. 6.*, & in consil. 23.

10 Hinc quæri potest, an detur multiplicatio hujus pœnæ, ut si Mater pluries expo-

siceret suam dotem, filius verò semper negligenter, an ex hac continuata negligenta multiplicari debeat pœna, & respondit *Baldus in d. l. Unica C. de bis, quæ pœnæ nomine num. 31.*, quod in mora, & omissionibus non multiplicatur contraventio, sed continuatur, & solum multiplicatur, quando contraventio stat in faciendo plures contra præceptum, in continuatione autem moræ nec negligentia, nec negligentia pœna multiplicatur; tanto magis, quia cum testator legaverit pœnam annuatim solvendam, ea non multiplicatur nisi ad multiplicationem annorum.

11 In alio pariter casu sustinetur hoc legatu, si testator jubeat dari Uxori preter dotem 100., & donec hæres ea exbursaverit, solvat singulis annis quinque, quo casu, cum hoc debitum, nempè legatum centum, sit voluntarium, benè potuit testator aliquid annuum addere, quia hoc non est propter dilatam solutionem, cum nihil deberet, & pro suo libito poterat hæc centum legare, vel non legare, decernere tempus solutionis longius, aut brevius, quarè abest in hoc casu omnis usurarum suspicio ad ponderata per eundem *Surdum de alimentis dicto privilegio 29. sub num. 6. post medium.*

12 Colligitur ergo ex prædictis solutio obiecti, quod scilicet tunc legatum nullum, & invalidum sit ex capite usurariæ pravitatis, quando sit ad impetrandam dilationem solutionis debiti, seu debitæ dotis restitutio nis, vel faltem suspectum erit, si suspicio sit, quod fuerit relictum ad impetrandam hujusmodi dilationem, quia hæc dilatio est mutuum tacitum; validum autem erit legatum, & intrabit negligentia filio prejudicialis in ceteris casibus supra relatis.

13 Addas quæ notant Theologi allegati per *Bonacinam ad quartum Decalogi præceptum d. 6. q. unica pu. 4.*, quod filius peccat mortaliter, negligendo salutem spiritualem, & corporalem Patris, de primo nempè salute spirituali, est casus dum Pater ægrotat, filius verò negligit curare, ut ei administrarentur Sacra menta, item peccat mortaliter, si negligat legatorum à Patre solutionem; tertio, si in mortuum negligat exequias, eumque in loco decenti sepelire, missasque pro ejus anima celebrari, dum possit, & commodè potest.

14 Negligentia, quæ est effectus ingratitudinis

nis in filio erga Parentes est adeò grave delictum, ut meritò judicetur in pœnam exhæredandus, quod in pluribus casibus contingere potest, & quidem primò. Si Pater sit inclusus in carcere, filiusque petitus negligat fidejubere pro eo, aut alio modo à carceribus liberare, dum potest, ut in §. *Alind. quoque Autent.*, ut cum de *Apellat.*, & ad allegata per *Barbosam in Autent.* *Si captivi num. 3. C. de Episcopis, & Cler. & num. 4., Rota decif. 63. num. 5. p. 2. divers.*; Secundò, si Patrem furiosum negligat, & curam competentem non præbeat, fanatus enim Pater poterit filium, qui taliter ipsu neglexerit exhæredare §. *Si quis de prædictis Autent. eod.*, ubi quod si Pater non fuerit fanatus, & alius extraneus voverit in eum misericordiam facere, in domum recipere, monito prius filio, an velit Patrem curare, eoque adhuc negligentem, extraneus ille, qui misericordiam in eum fecit usque ad mortem ex legis dispositione exhæredato filio, succedit ab intestato, undè constare potest quam odibilis legibus ipsis sit ista filiorum negligentia; ita si parentes in captivitate detentos negligat filius redime re, neque festinaverit, neque curaverit, eos calamitatem captivitatis evadere, dum in eius sit potestate, si aliorum beneficio evaserint, poterunt filium exhæredare, si verò in captivitate moriantur, filium ad successionem Patris venire non patitur, *l. extra §. Si unum de prædictis Autent. eodem.* Sed omnia illius bona Ecclesiæ Civitatis, ex qua ortus est, applicat, ubi & suam dispositionem extendit ad quoscunque alios negligentes in præmissis, qui alioquin ab intestato fuissent captivo Successores, in pœnam tantæ negligentiae hæreditate privantur, immò si ante captivitatem conscripto testamento hæredem instituisset, qui postea in captivitatem incidit, abiitque negligens ab hærede scripto, ipsam hæredis institutionem infirmat, cæteris testamenti capitulis in suo robore permanentibus, bonis ipsis testatoris Ecclesiæ applicatis, quæ in captivorum redemptionem expendat, *Autent. si captivi C. de Epif. & Cleric.*

15 Limitantur tamen prædicta in filio minore 18. annorum, compatitur enim tali minori ætati jus, ut non incurrit prædictam exhæredationem ex capite negligentia, *Autent. si captivi*, ubi, & *Barbosam num. 6. C. post Glos. in c. 1. dist. 30., c. Quiescamus dist. 42. c. non satis dist. 86.*, quæ etiam per ordinem ad Matrem, ad Avum Paternū,

de Epif. & Cleric., quod intellige durante tali minoritate, quia major factus, completo decimo octavo anno, si perseveret negligentia, tunc poterit exhæredari, ut suprasformatum est.

16 Sicuti & pro redimendo Patre, vel à carceribus, vel à captivitate filius tenetur fidejubere, & se obligare pro Patre, itaut negligentia mereatur exhæredari, *Boer. decif. 221. sub num. 2., Barboſa ſupra nu. 10., ubi num. 12.*, quod filio negligenti in supradictis casibus non succurrit remedio restitutionis in integrum, sed omnino sine remedio remanet exclusus à paterna Successione, *Boer. decif. 63. num. 7.*, quod ostendit quantum odibilis sit filiorum negligentia in parentes. Ea autem est obligatio filii pro liberando Patre à carceribus, vel à captivitate, ut, nunquam, vel ab obligatione, vel à solutione sublevetur remedio restitutionis in integrum, *Ludovij. in Bononiensi pecunaria 9. Junii 1603., Gratian. dicept. for. c. 108. num. 41.*, & pluribus seqq., Ubi quod non solum ea militant pro excarcerando Patre, sed & ne vadat in carcere *num. 44., Barboſa in l. Filius familiæ num. 4. C. de filio fam. minore.*

17 De necessitate corporali casus est, *in l. finali §. ipsum C. de bon. quæ lib. l. filia C. de patria potest*; Si filius negligat Patrem egenum alere, dum ipse abundat panibus, puta ex redditibus Beneficii, si Clericus, vel ex lucro artis, aut mercaturæ, si laicus, vel si pinguiorem dotem obtinuit ab Uxore, vel ex militia, vel hæreditate, vel quocunque alio ex capite dives sit, *Sylvester V. filii num. 25.*, ubi quod Parentibus magis teneatur subvenire in necessitatibus, quam filiis, ubi respondit ad *tex. in l. Iſti quidem §. fin. ff. quod metus cauſa, & l. liborum ff. de verb. oblig.*, ubi quod amor magis descendit, quam ascendit, nempè id verum quo ad ordinem dilectionis, non autem quo ad effectum obligationis: *Pascal. de Patria potest. p. 2. c. 3. num. 65.*, quæ obligatio tanta est, ut etiam Patrem excommunicatum, vel bannitum alere teneatur, *c. 1. §. Si verò Aut. de Incep. nupt. Leoncil. de privileg. pauperum privil. 306. n. 7.*, etiam infidelem ad notata per *Sylvestrum dicto nu. 25. post Glos. in c. 1. dist. 30., c. Quiescamus dist. 42. c. non satis dist. 86.*, quæ etiam per ordinem ad Matrem, ad Avum Paternū, aut